

УДК 338.242

Докієнко Л.М.

ФІНАНСОВА ЛОГІСТИКА НА ПІДПРИЄМСТВІ: ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ

В статті розглядається сутність фінансової логістики на мікро рівні. Визначені принципи її здійснення, основна мета завдання та функції.

Ключові слова: фінансова логістика, фінансові потоки, грошові потоки, фінансові ресурси.

The essence of financial logistics at the micro level is considered in the article. The principles of its implementation, the main purpose, objectives and functions are defined.

Keywords: financial logistics, financial flows, cash flows and financial resources.

Одним з головних факторів в ділових взаємовідносинах на сучасному етапі функціонування вітчизняних підприємств виступає фінансова логістика, яка забезпечує своєчасність та ефективність фінансових взаємовідносин, взаєморозрахунків з партнерами, клієнтами, державними органами, інвесторами, кредиторами та власниками. Безперечно, головними завданнями формування ефективної фінансової політики на підприємстві мають бути мобілізація резервів економічного зростання, активізація та інтенсифікація руху фінансових потоків, підвищення ефективності їх використання. Це обумовлює необхідність наукового обґрунтування та впровадження заходів щодо раціонального використання та ефективного управління фінансовими потоками, що і дозволяє вирішити фінансова логістика на підприємстві.

Теоретичні й практичні аспекти управління фінансовими потоками дістали широкого висвітлення у працях таких науковців як: Г.Азаренкова, З.Боді, О.Васюренко, А.Горбунов, Р.Мертон, А.Кирилова, В.Концева, С.Костенко, В.Корнеєв, С.Кусакин, О.Майборода, В.Москаленко, О.Олійник, В.Рєпін, О.Хавтур, В.Черевко на інших. Науковці достатню увагу приділяють інструментам і факторам регулювання фінансових потоків у сучасних умовах, тоді як теоретичні аспекти та практичний інструментарій системи знань, що вивчає питання управління та раціоналізації фінансових потоків – фінансової логістики – і досі залишаються недостатньо обґрунтованими, а робіт, присвячених саме фінансовій логістиці дуже мало. Відповідно, актуальність наукової статті є незаперечною.

У даній статті пропонується розглянути економічну сутність поняття “фінансова логістика підприємства”, сформулювати її мету, визначити основні завдання і функції, окреслити принципи фінансової логістики на підприємстві.

Сьогодні фінансову логістику прийнято розглядати як на макро, так і на мікро рівні. Якщо розгляд фінансової логістики на макрорівні у сучасній літературі майже не здійснюється, то питанням фінансової логістики на мікро рівні приділено деяку увагу, хоча, на наш погляд, недостатню.

Фінансова логістика на макрорівні визначається як дієвий засіб державного регулювання фінансового ринку та оптимізації транзакційних витрат на корпоративному рівні [4].

Найбільш поширеним трактуванням фінансової логістики на мікро рівні є наступне: “система управління, планування і контролю над фінансовими потоками на основі інформаційних та організаційних матеріальних даних потоків [3,7,10]. Тобто, це система управління рухом фінансових потоків на основі інформаційних даних, що відображають рух потоків матеріальних.

Досить вузько трактує фінансову логістику Загородній А.Г.: “...це фахове управління фінансовими потоками між постачальниками капіталу та його споживачами” [9]. З іншого боку, Гурч Л.М. визначає її як систему знань, що вивчає питання управління та раціоналізації фінансових потоків на всіх етапах руху грошових засобів з метою вироблення і використання відповідних методів та фінансових інструментів для досягнення цілей підприємства [1].

Фінансова логістика – це комплекс методів, засобів, інструментів спрямованих на підвищення ефективності фінансових потоків [7].

Таким чином, більшість авторів пов’язують фінансову логістику підприємства з ефективним управління його фінансовими потоками. Хоча, А.А.Кирилова, наприклад, пов’язує її з не рухом фінансових потоків, а з оптимізацією в часі і просторі фінансових ресурсів підприємства [2], а Р.Огоньков звужує її до управління тільки грошовими потоками та зазначає, що фінансова логістика – це не просто факторинг, а процес синхронізації руху грошових потоків реальних активів (закупки, запаси, продажі) та грошових потоків [6].

Також не є тотожними поняття “фінансові потоки у логістиці” та “фінансова логістика”, оскільки, в традиційній логістиці фінансові потоки пов’язують з процесом руху фінансових ресурсів, який супроводжує рух матеріальних ресурсів, тоді як фінансову логістику варто розглядати ширше, як засіб оптимальної організації фінансових взаємовідносин в господарській діяльності підприємства [5].

На нашу думку, фінансова логістика є комбінованим продуктом логістичних і фінансових послуг. Варто погодитися з двома наступними твердженнями щодо фінансової логістики. Перше, це те, що вона є інтеграцією логістики і фінансових продуктів, не тільки для підвищення ефективності логістичного бізнесу, але, і для допомоги підприємствам розширити канали фінансування, скоротити фінансування витрат і підвищити ефективність використання капіталу [12]. Друге те, що поєднання в ній логістики (планування, управління і контроль руху матеріальних, інформаційних і фінансових ресурсів) та управління фінансами підприємства допомагає узгоджувати інтереси двох сторін торговельних відносин: між постачальником та покупцем [6].

Виходячи з всього вище зазначеного, варто чітко окреслити наступні ключові моменти:

варто розмежовувати фінансову логістику на макро та мікро рівнях;

фінансова логістика на мікро рівні – рівні підприємства – передбачає ефективне управління його фінансовими потоками;

фінансовий потік – це цілеспрямований рух фінансових ресурсів, пов’язаний з рухом матеріальних, інформаційних та інших ресурсних потоків, синхронізований у часі та спрямований на досягнення певного економічного результату. Оптимізація фінансових потоків підприємства передбачає не тільки скорочення його фінансового циклу та максимізацію притоку фінансових ресурсів, але й ефективне управління прибутком в результаті чого досягається фінансова стійкість підприємства та його фінансова рівновага в довгостроковому періоді;

в свою чергу, фінансові ресурси – це сукупність грошових коштів, сформованих із метою фінансування розвитку підприємства в майбутньому періоді, тобто це наявні у розпорядженні підприємства власні чи позикові фінансові ресурси: грошові кошти, цінні папери, кредитні ресурси та інші доходи і надходження;

поняття “фінансові потоки підприємства” та “грошові потоки підприємства” не є тотожними. Фінансовий потік є поняттям ширшим, ніж грошовий, оскільки включає в себе

без еквівалентні (не грошові) фінансові потоки, пов'язані з використанням різноманітних фінансових інструментів (вексель, акредитив, факторинг), звідси проблеми управління фінансовими потоками підприємства є більш ширшими, ніж управління виключно його грошовими потоками.

Отже, в широкому розумінні фінансова логістика на підприємстві – це об'єкт фінансового і логістичного управління; система управління формуванням, розподілом та використанням фінансових потоків, яка забезпечує збалансований розвиток підприємства при збереженні платоспроможності та фінансової стійкості в умовах припустимого рівня ризику і забезпечує його фінансову рівновагу у довгостроковому періоді.

У вузькому розумінні фінансова логістика – це система ефективного управління фінансовими потоками, структурою фінансових ресурсів та активів підприємства. Звідси, фінансова логістика передбачає також і ефективне управління фінансовим циклом та власним оборотним капіталом підприємства.

Очевидним є те, що ефективна фінансова логістика на підприємстві забезпечується за допомогою реалізації певних принципів.

До принципів фінансової логістики більшість авторів відносять [2,3,9,11]: саморегулювання; гнучкість; мінімізацію виробничих витрат; інтеграцію процесів фінансування, постачання, виробництва та збуту у єдиний проект; моделювання руху грошових потоків по всіх джерелах фінансування; відповідність обсягів фінансування обсягам необхідних витрат; використання програмного забезпечення; надійність джерел фінансування та забезпечення проекту фінансовими ресурсами; економічність і прибутковість при розміщенні коштів.

Також популярним є виділення наступних принципів [7,8]: системність, синергічність, емерджентність, зворотного зв'язку, оптимальності, динамічність, ініціативність, гнучкість, надійність, необхідність розробки кількісних та якісних характеристик фінансових потоків, розгляд всіх видів фінансових потоків та їх координація; ієрархії, формалізації, комплексності, науковості, конкретності, конструктивності та комп'ютеризації.

На думку автора, принципи фінансової логістики на підприємстві варто розділити на дві групи:

1. Загальні принципи фінансової логістики:

системність фінансової логістики, яка передбачає забезпечення взаємопов'язаності управлінських рішень, що приймаються в процесі управління фінансовими потоками підприємства;

гнучкість фінансової логістики, яка передбачає її стійкість до впливу зовнішнього середовища та забезпечення можливості маневрування фінансовими ресурсами за рахунок наявності на підприємстві достатнього їх розміру у вигляді страхових резервів в процесі управління фінансовими потоками;

комплексний характер формування управлінських рішень передбачає, що фінансова логістика повинна розглядатися як комплексна функціональна система, яка забезпечує розробку взаємопов'язаних управлінських рішень, кожне з яких вносить свій вклад в забезпечення збалансованого розвитку підприємства на основі ефективного управління фінансовими потоками, структурою фінансових ресурсів та активів;

принцип альтернативності в процесі управління фінансовими потоками передбачає, що підготовка будь-якого управлінського рішення в цій сфері повинна враховувати альтернативні можливості дій, що базуються на певній системі критеріїв, які визначають фінансову ідеологію, стратегію чи політику стосовно окремих аспектів діяльності підприємства;

принцип науковості передбачає використання у фінансовій логістиці сучасних, новітніх та найбільш доцільних методичних підходів; наукове обґрунтування оптимальної

структури фінансових потоків, відображення в них реальних процесів функціонування і розвитку підприємства, збалансованості фінансових ресурсів та грошових потоків, забезпечення платоспроможності та фінансової стійкості.

2. Специфічні принципи фінансової логістики:

інтегрованість логістики і фінансових продуктів, а також інтегрованість фінансової логістики із загальною системою управління підприємством;

орієнтованість фінансової логістики на стратегічні цілі розвитку підприємства, що передбачає охоплення всіх рівнів функціональних підрозділів, координацію заходів у часі, інтеграцію в рамках управлінської ієрархії;

моделювання руху фінансових потоків по всіх джерелах фінансування з врахуванням кількісних та якісних характеристик, їх координація у часі;

принцип врахування рівня фінансових ризиків в рамках системи фінансової логістики;

принцип економічності і прибутковості діяльності підприємства при прийнятті рішень в рамках системи фінансової логістики.

З врахуванням сутності та принципів фінансової логістики на підприємстві формуються її основна мета та завдання.

У вітчизняній практиці основна мета фінансової логістики трактується виходячи з головної мети фінансового менеджменту як управління фінансовими потоками з метою максимізації вартості бізнесу [5], або більш вузько як визначення необхідного для підприємства обсягу фінансових ресурсів, джерел їх надходження та раціонального використання [2].

В зарубіжній практиці основна мета фінансової логістики в кінцевому підсумку зведена до ефективного управління фінансовим циклом підприємства, що передбачає ефективне управління дебіторською та кредиторською заборгованістю, електронними рахунками та платежами, ефективне управління власним оборотним капіталом [13].

На думку автора, основна мета фінансової логістики – це ефективне управління фінансовими потоками (рухом фінансових ресурсів), що передбачає скорочення фінансового циклу, максимізацію приросту власних фінансових ресурсів та ефективне управління ними з метою забезпечення фінансової стійкості, фінансової безпеки та рівноваги підприємства в поточному та перспективному періодах, що дозволить, в кінцевому підсумку, максимізувати ринкову вартість підприємства.

Очевидно, що для досягнення цієї мети підприємство ставить перед собою певні задачі, визначенню сутності та складу яких присвячено ряд робіт.

Найбільш поширеною в науковій літературі є думка, що перед фінансовою логістикою стоять наступні задачі [2,3,10,11]: визначення потреб фінансових ресурсів, вибір джерел фінансування; вивчення фінансового ринку та прогнозування джерел фінансування; побудова фінансових моделей використання джерел фінансування; встановлення послідовності фінансування у середині бізнесу та проекту; координація оперативного управління руху фінансових та матеріальних потоків; організація напрямку руху матеріальних потоків з урахуванням витрат; формування та регулювання вільних залишків коштів з метою отримання додаткового прибутку від операцій на фінансовому ринку з застосуванням високоприбуткових фінансових інструментів; створення операційних систем обробки інформації та фінансових потоків.

Загородній А.Г до завдань фінансової логістики відносить: відстеження інтенсивності та адресності інвестиційних і кредитних потоків капіталу; аналіз інвестиційної привабливості об'єктів інвестування; оцінка ризику й ефективності фінансових вкладень; прогнозування ефективності взаємин постачальників і споживачів фінансових ресурсів [9], хоча на думку

автора вони є досить загальними та не зовсім відповідають саме завданням фінансової логістики.

З іншого боку, Криворучко А.В. пропонує формулювати завдання фінансової логістики на основі поєднання завдань логістики, фінансового менеджменту та маркетингу, а саме: фінансове планування, прогнозування, бюджетування та оцінка діяльності підприємства; вивчення фінансового ринку; управління фінансовим капіталом та інвестиціями; координація оперативного управління матеріальними, фінансовими та інформаційними потоками [5], а Кирилова А.А. до задач фінансової логістики включає: кількісне визначення вхідних та вихідних фінансових потоків, управління дебіторською та кредиторською заборгованістю, планування фінансових потоків на майбутнє на основі їх аналізу за попередні періоди [2].

На думку автора, у наведених трактуваннях є деякі неточності, адже варто чітко розмежовувати задачі та функції фінансової логістики на підприємстві.

Відповідно, до задач фінансової логістики пропонується віднести: ефективне управління фінансовими потоками підприємства; забезпечення оптимальної структури фінансових ресурсів підприємства; ефективне управління власним оборотним капіталом підприємства; забезпечення оптимальної структури активів підприємства; ефективне управління фінансовим циклом підприємства, яке передбачає також ефективне управління дебіторською та кредиторською заборгованістю; мінімізацію фінансових ризиків в процесі формування, розподілу та використання фінансових потоків підприємства; забезпечення постійної платоспроможності підприємства в короткостроковому періоді; забезпечення фінансової стійкості та фінансової рівноваги підприємства в довгостроковому періоді.

Тоді як функції фінансової логістики варто поділити на дві групи:

1. Функції фінансової логістики підприємства як управляючої системи: аналіз фінансових потоків за попередні періоди; прогнозування фінансових потоків на майбутній період; координація оперативного управління матеріальними, фінансовими та інформаційними потоками на підприємстві; моніторинг руху фінансових ресурсів; здійснення ефективного контролю за виконанням прийнятих рішень в рамках фінансової логістики.

2. Функції фінансової логістики як специфічної сфери управління на підприємстві: управління фінансовими потоками; управління структурою фінансових ресурсів; управління структурою активів; управління фінансовим циклом.

Таким чином, фінансова логістика, як система ефективного управління фінансовими потоками, структурою фінансових ресурсів та активів підприємства, що організована на основі використання вище перерахованих принципів, створить основу для забезпечення збалансованого розвитку підприємства при збереженні його платоспроможності та фінансової стійкості в умовах припустимого рівня ризику і дозволить забезпечити його фінансову рівновагу у довгостроковому періоді.

В подальшому, оскільки сучасний стан методичного забезпечення фінансової логістики обмежений, головним чином, деякими теоретичними розробками, передбачається запропонувати відповідний модельний інструментарій, який би дозволив в експлуатаційному режимі реалізовувати аналітичні обґрунтування та прогнози розрахунки для прийняття управлінських рішень щодо формування, розподілу та використання фінансових потоків підприємства.

Література:

1. Гурч Л.М. Логістика: Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / Гурч Людмила Миколаївна — К. : ДП «Видавничий дім «Персонал», 2008. — С. 365 (560 с.)
2. А.А.Кириллова. Финансовая логистика / А.А.Кириллова // Бухучет в строительных организациях, 2011, №2 – С. 72-76.
3. Концева В. В., Костенко С.С. Фінансові потоки в логістичних системах / В.В. Концева, С.С. Костенко // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.nbuv.gov.ua/portal/natural/Vntu/2009_19_1/pdf/85.pdf.

4. Корнеев В. В. Рух капіталу і фінансова логістика // Фінанси України. – 2002. – № 11. – С.23-31.
5. Криворучко А.В. О задачах финансовой листики / Криворучко А.В. // БизнесИнформ. – 2009. - №2 (3). – С. 122-127.
6. Р.Огоньков Финансовая логистика — инструмент повышения эффективности бизнеса /Р.Огоньков // [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.yurhelp.ru/news4560.html>.
7. Покараева Н.Г. Финансовая логистика: вчера, сегодня, завтра [Текст] / Н. Покараева // РИСК: Ресурсы. Информация. Снабжение. Конкуренция : Аналитический журнал. - 2009. - №2. – С. 127-130.
8. Тимошенко О.А Базовые принципы логистики финансов / Тимошенко О.А // Прикладная логистика. – 2008. – №8. – С.19-21.
9. Фінансово-економічний словник [Текст] / А. Г. Загородній, Г. Л. Вознюк. - К.: Знання, 2007. - 1072 с.
10. Финансовая логистика // [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.gosup.ru/topic292.html>.
11. Что такое финансовая логистика? // [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://cargoasia.ru/finansovaya_logistika.
12. Yu Ping. Modern Logistics Financial Services Innovation / Y.Ping //Finance Logistics, School of Economics, Wuhan University of Technology. – 2005. – С. 600-604.
13. W.H. Hausman. Financial Flows & Supply Chain Efficiency. Executive Summary / W.H. Hausman. // [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.visa-asia.com/ap/sea/commercial/corporates/includes/uploads/Supply_Chain_Management_Visa.pdf.

*Рекомендовано до публікації
д.е.н., проф. Яловим Г.К. 27.03.2012*

*Надійшла до редакції
05.04.12*